

Рівненський державний гуманітарний університет

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ
ФІЛОЛОГІЇ. ІНОЗЕМНІ МОВИ**

Збірник наукових праць

**Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 1

Рівне – 2010

ББК 81.2
А – 43
УДК: 81'243

Актуальні проблеми сучасної філології. Іноземні мови: збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 1. – Рівне: РДГУ, 2010. – 152 с.

Збірник наукових праць містить статті з теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Мороз Людмила Володимирівна

– кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Постоловський Руслан Михайлович

– професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор Рівненського державного гуманітарного університету;

Вокальчук Галина Миколаївна

– доктор філологічних наук (Національний університет „Острозька академія”);

Гороть Євгенія Іванівна

– доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки);

Архангельська Алла Мстиславівна

– доктор філологічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);

Тищенко Олег Володимирович

– доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Шульжук Каленик Федорович

– доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Оляндер Луїза Костянтинівна

– доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки);

Павлова Ольга Іванівна

– кандидат філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Терещенко Тетяна Вікторівна

– кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет);

Адах Наталія Арсенівна

– кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ніколайчук Галина Іванівна

– кандидат педагогічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет);

Сербіна Тетяна Георгіївна

– кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №5 від 25.12.2009)

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

распоряжаясь астрономическими суммами и выделяя баснословные деньги на строительство аляповатых монументов в собственном вкусе. Друзья, будьте снисходительны к провинциальному счетоводу! (УК, 20.05.09). Осточертели все – и большая тройка в составе ВАЮ, ЮВТ и ВФЯ, и холеные "новые лица", предлагаемые нам в качестве альтернативы. Осточертели решительно все, кто ассоциируется с понятием "украинская элита" (УК, 20.05.09). Еще примеры: Пока облаченная в Луи Виттон, увешанная раритетными жемчугами дама и откормленные господа с Банковой сошлись в яростной схватке за посты и денежные потоки, у народа – нищего и голодного – совсем другие заботы (К., № 88, 07); И даже если удастся сшить в новом парламенте некое лоскутное одеяльце, оно все равно не прикроет всех пикантных мест золото короля. Разве можно осуждать выходца из далекого карпатского села, не устоявшего перед миллионными взятками? Контраст между нищим колхозным детством и толстыми пачками зеленых купюр слишком велик! Дочь днепропетровских окраин грешно ругать за чрезмерное увлечение модными западными брэндами – это пристрастие неискнутого туземца к блестящим зеркальцам и стеклянным бусам. Помнится, в 2007 году украинский премьер шокировал чопорную Европу своей шикарнейшей обувью. Благополучные европейцы не могут проникнуть в душу простого енакиевского паренка, начинавшего с меховых шапок. Им не дано понять, что значат для Виктора Януковича туфли из страусовой кожи (УК, 20.05.09.) Навешивание ярлыков на политических оппонентов и оппонирование политических партий: националист № 1; свободный радикал (об О.Тягнибоке), доморощенный демократ (о В. Ющенко).

Что касается морфологического состава лексики, связанной с насилием, то в ней преобладают глаголы и отглагольные имена существительные. Но это может стать перспективой дальнейших исследований настоящей темы.

Обзор этой проблемы не является исчерпывающим, но дает представление о ситуации в целом в языке современных СМИ и тех тенденциях, которые проявились в газетной публицистике за последние десятилетия после распада СССР.

ЛИТЕРАТУРА

1. Басовская Е.Н. Творцы черно-белой реальности: о вербальной агрессии в средствах массовой информации // Критика и семиотика. Вып. 7. 2004. – С. 257-263.
2. Власова Е.В. Речевая агрессия в печатных СМИ. Дисс. ... канд. филолог. наук. Саратов, 2005. – 219 с.
3. Петрова И.Е., Рацибурская Л.В. Формы проявления речевой агрессии в газетном тексте // Русский язык в школе. № 1. 2006. 76-80 с.
4. Поселенкова А.В. Агрессивное речевое поведение в диалогическом дискурсе произведений А.Н.Островского // Русский язык за рубежом. № 5. 2008. – С. 52-59.
5. Словарь иностранных слов. – М., 1987. – 608 с.
6. Чудинов А.П. Политическая лингвистика. – М., 2006. – 181 с.

Резюме. В статье рассматриваются формы проявления речевой агрессии массмедийных текстах политической направленности: определяется понятие вербальной агрессии, анализируются лексические и грамматические средства проявления агрессивного речевого поведения.

Ключевые слова: язык СМИ, политический дискурс, речевая агрессия, инвективы, метафора, перифраза.

The summary. The article dwells upon the forms of manifestation of verbal aggression in massmedia texts of political direction: lexical and grammar means of aggressive speech behaviour are analyzed.

Key words: political discourse, speech aggression, pragmatic function, metaphor, periphrasis.

Одержано редакцією 27.10.2009

УДК: 811.133.1'373.7+811.161.2'373.7

В.П. ПАЛІЙ

НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ІЗ СОМАТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ У ФРАНЦУЗЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Резюме. У статті аналізуються національно-культурні особливості фразеологізмів у французькій та українській мовах, робиться спроба контрастивного аналізу соматичних компонентів у двох мовах.

Ключові слова: соматичний компонент, фразеологічна група, внутрішньомовна полісемія, диференціація семантичних значень.

З позицій сучасних лінгвістичних та психологічних досліджень, антропоцентричність мови є її універсальною характеристикою, яка присутня в ментальному просторі кожного народу та відображена в ідіотнічних рисах різноманітних культур і мов. Таким чином, вплив людського чинника у мові актуалізується при категоризації семантичних мовних одиниць за допомогою знаків вторинної номінації. Такий вплив людського чинника на основі зіставлення французьких та українських фразеологічних одиниць потребує екстралінгвістичного коментування та реалізацію нагромаджених мовних фактів [3, 379].

У етнофразеологічній теорії актуальним є твердження, що фразеологізми, зокрема і паремійні одиниці, є дуже насиченими та інформативними в розрізі опанування національно-культурним аспектом семантики слів,

адже останні є частиною когнітивної бази мовної спільноти, «показовим індикатором» фіксування людського досвіду в засвоєнні реальної картини світу.

Фразеологізми є необхідними для адекватного розуміння і використання мовленнєвих структур в процесі комунікації носіїв різних лінгвокультурних спільнот для виявлення ізоморфних та аломорфних структурно-семантичних та образно-характерологічних особливостей знаків вторинної номінації.

У статті зроблено спробу проаналізувати деякі фразеологічні одиниці з соматичним компонентом стосовно до логіко-семантичної та образно-номінативної їх характеристики, зокрема й концептуалізації первісного образу на матеріалі функціонуючих фразеологізмів французької та української мов.

Образність одиниць номінації, як стверджує В.М. Телія, пояснюється наявністю характерної для кожної лінгвокультурної спільноти системи образів-еталонів. Дійсність, яка емпірично пізнається, одночасно оцінюється в образах-еталонах [3, 241], що мають прямий стосунок до умов життя носіїв даної мови, до їх культури, звичаїв та традицій [3, 241].

Національно-культурна маркованість внутрішньої форми зі спільним компонентом-соматизмом демонструє внутрішньомовну синонімію значення у виразі «s'en laver les mains», що повністю відповідає українському «умивати руки», «зняти з себе відповідальність за щось погане».

З концептуальним семіотичним протиставленням «вільного/зв'язаного», пов'язується внутрішня форма французької фразеологічної одиниці «avoir les mains liées», де семантичний варіант збігається з українським «у нього зв'язані руки».

Фраземи французької мови «avoir la main légère» виявляє суттєву внутрішню полісемію. Зокрема:

- a) il a la main légère – у нього легка рука; він швидко і вправно працює;
- b) avoir la main leste, agile, prompte;
être léger de main – пускати в хід кулаки;
- c) être léger de la main – бути нечистим на руку;
- d) être léger de la main – легко слухатися вершника;
- e) être léger à la main – вправно правити конем.

За формальної близькості лексичних складників фразеологізмів «être léger de la main – être léger à la main» простежується значна диференціація значень ФО внаслідок структурованості на основі прийменників «de» та «à».

При формальній варіативності одного з лексичних складників ФО та їх антонімічного функціонування у французькій мові лексем «fermer, close» - «закрити», - «ouvrir» - «відкрити», виявляємо різну семантику сприйняття світла, прагнення до життя через соматизм «oeil» - «око».

Зокрема французький фразеологізм «close l'oeil» - «померти», що містить в собі семантику сну, як смерті, є тотожним іншій ФО «se boucher les yeux» - «не реагувати на обставини», «закривати очі на щось». Даний підбір антонімічних ФО «fermer les yeux (à la lumière)» - «померти», «fermer les yeux à qn» - «закривати покійнику очі, бути присутнім при смерті», а також «ouvrir les yeux au jour, à la lumière» - 1. «з'явитися на світ, народитися»; 2. «прозріти, побачити те, чого не було видно через упередження»; 3. «бути насторожі»; «ouvrir les yeux à qn» - «відкрити комусь очі на щось» свідчить про багату внутрішньомовну полісемію та семіотичне протиставлення «замкненого/відкритого» до світла, до життя.

У плані виявлення семантичних зв'язків та образної структури ФО показовими є такі одиниці з соматичним елементом як «tête de cochon» - «впертий, як осел», «tête de boche» - «мідний лоб, впертий», «tête de fer» - «твердоболь», символічними маркерами впертості виступають національні реалії – свиня, бош (зневажливе прізвисько німців), залізо з негативним образним уявленням. Отже, порівнюючи функціонально-прагматичне навантаження реалій, взятих за основу метафоризації образу впертої людини, відзначаємо сигніфікативні розбіжності фразеологічної семантики даних одиниць.

Таким чином, для фразеологічних одиниць найбільш характерною та важливою є інтенсивна актуалізація внутрішньої форми, адже під час їхнього функціонування в кожній національній лінгвосистемі відбувається певна внутрішньомовна трансформація фразем під впливом різних зовнішніх факторів, що й призводить до розширення полісемії значень, зміни сфер референції та семантичної модальності ФО.

ЛІТЕРАТУРА

1. Болдырев Н.Н. Антропоцентричность языка с позиций разных культур// Филология и культура. Материалы III-ей Международной научной конференции.-Ч.І.-Тамбов,2001.-с.15-20.
2. Мокієнко В. Українська етнофразеологія в загальнослов'янському висвітленні// Мовознавство. Доповіді та повідомлення на IV Міжнародному конгресі українців.-К.:Пульсари,2002.-с.379-386.
3. Телія В.Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты.- М.:Школа «Языки русской культуры»,1996.

Резюме. В статті аналізуються національно-культурні особливості фразеологізмів в французькому та українському мові, робиться спроба контрастивного аналізу соматичних компонентів в двох мовах.

Ключевые слова: соматический компонент, фразеосемантична група, внутримовна полісемія, диференціація семантичних значень.

The summary. The article is devoted to the national and cultural peculiarities of phraseological units with somatic component in french and ukrainian languages.

Key words: somatic component, phraseosomatic group, intralingual policemy, differentiation of semantic meanings.

Одержано редакцією 26.10.2009

УДК: 811.161.2'367..821.161.2

О.А. КОЗИЦЬКА

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ДІАПАЗОН ВСТАВНИХ ОДИНИЦЬ У СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ХУДОЖНІХ ТА ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТАХ

Резюме. У статті схарактеризовано семантичні групи вставних одиниць, найуживаніших у сучасних українських художніх та публіцистичних текстах. Визначено нові особливості їхнього функціонування.

Ключові слова: вставні одиниці, вставлена конструкція, суб'єктивна модальність, публіцистичний стиль, розмовний стиль.

У нових дослідженнях українських лінгвістів вставні слова, словосполучення та речення постали в дещо незвичному ракурсі, а саме як фігури експресивного синтаксису. Н.М.Івкова комплексно проаналізувала використання вставних елементів у публіцистичних текстах як таких, що «...експресивізують текст, водночас надаючи висловленню різноманітних модальних та суб'єктивно-модальних значень» [6, 14].

Створюючи комплексну характеристику мовних ознак публіцистичного стилю, що виявляються в граматичних та функціональних особливостях компонентів модифікаційно-супровідного рівня речення, В.І.Грицина акцентує увагу на досить широкому спектрі модальних та суб'єктивно-оцінних значень, виражених вставними одиницями, і наголосила, що «...найбільш частотним граматичним варіантом є однослівні вставні компоненти: модальні слова, прислівники. Рідше в цій функції виступають іменники, прикметники та слова сполучникового типу» [4, 6]. Свої спостереження за функціонуванням вставних слів запропонувала З.П.Олійник, яка обґрунтувала функціональне значення вставних елементів, визначила їхнє місце в позиційному складі речення, а також у структурі дискурсу. Досліджуючи природу та диференціацію категорії модальності, вона наголошує на синтаксичному та морфологічному статусі вставних компонентів як одного з засобів реалізації суб'єктивної модальності і зауважує, що «...категорія вставності є засіб (і форма) реалізації суб'єктивної модальності (якісної кваліфікації) суб'єктом мовлення змісту свого висловлювання...» [10, 5].

Сучасна українська літературна мова послуговується «своїм» набором вставних елементів. Загалом цей набір сформований, лексично окреслений. Проте в сучасному українському мовознавстві немає єдиної класифікації вставних компонентів. Науковці визначають дві функції, які виконують у реченні вставні елементи: модальну і суб'єктивно-оцінну. Різні автори, беручи за основу певні модально-сміслові ознаки, виділяють різну кількість семантичних груп [5, 249-250; 9, 111-128; 12, 381-396; 3, 153; 11, 126].

Мета нашої статті – з'ясувати нові тенденції у функціонуванні вставних слів як фігур експресивного синтаксису в сучасних художніх та газетних текстах, які вважають осередком численних інтерферентних явищ, що відбуваються в синтаксисі сучасної української літературної мови, а також простежити явища міжстильової «міграції» вставних одиниць у межах певної семантичної групи.

Із-поміж великої кількості вставних компонентів статус найактивніших отримали вставні одиниці зі значенням достовірності, вірогідності повідомлюваного, упевненості, категоричності тощо, які виражені різними за походженням прислівниками (*безперечно, безумовно, справді...*) та вставні слова зі значенням непевності, сумніву, припущення, які однорідні з формами дієслова (*здається, видається*), прислівника (*можливо, очевидно*), слів категорії стану (*видно*), а також із модальним словом *мабуть*. Такі вставні елементи тісно пов'язані зі змістом речення, до якого введені. Вони не містять у собі якогось принципово нового повідомлення, а посилюють, підкріплюють чи піддають сумніву зміст основного речення. Донедавна вставні компоненти згаданих семантичних груп вживали в простих конструкціях художніх текстів, дещо менш активно – у публіцистичних. Напр.: «Тільки почуття спільного психологічного ґрунту, *безумовно*, віднесуть людину і її творчість до певної національної групи» (Ю.Меженко); «Якесь природне явище, *можливо*» (Сучасність. – 2004. - № 12).

Із початку 90-х рр. ХХ ст. у художньому стилі української літературної мови визначилися нові тенденції у функціонуванні деяких вставних компонентів. Зокрема, ці компоненти вживаються у складних синтаксичних структурах, де вони представлені поряд зі вставленими конструкціями, а подекуди і в них самих, причому в одній синтаксичній конструкції може траплятися декілька вставних одиниць. Їх широко використовують сучасні українські письменники, серед яких М.Матіос, В.Нестайко, В.Слапчук, Л.Степовичка, Ю.Андрухович, О.Забужко та ін. Напр.: «У своєму нетипово для е-пошти розлогому мейлі він писав про те, що мріє (саме те слово!) зробити зі мною «дещо довшу розмову, *точніше*, серію розмов, і що він, *звісно*, спеціалізується на т. зв. портретах, передусім письменників» (Ю.Андрухович); «Як я вже сказав, Лариса ніколи не відзначалася врівноваженістю, а останнім часом (відтоді, *здається*, як я втратив роботу) вона і зовсім із колії вибилася» (В.Слапчук); «Українці тішилися як діти – «нарешилі нас почули!» (Пам'ятаю, як мені виступили сльози на очі, коли влітку у Відні в кав'ярні після Rammstein зненацька ввімкнули «Дикі танці»: вперше в житті почути українську пісню за межами України – *мабуть*, так відчувається багатолітній

ЗМІСТ

<i>Розаля А.М. Кропивко І.М. Данілова Н.Р.</i> З історії розвитку каталонської поетичної школи.	3
<i>Миронюк В.М.</i> Діалогічність автора і героя в малій прозі марка черемшини.	7
<i>Михальчук Н.О.</i> Лінгвальні засоби вираження індивідуального стилю автора у прозі Р.Баха.	12
<i>Нестерук В.М.</i> Постмодерністська деконструкція як поєднання текстуальних стратегій.	20
<i>Сербина Т.Г.</i> Речевая агрессия в политическом дискурсе СМИ.	24
<i>Палій В.П.</i> Національно-культурні особливості фразеологічних одиниць із соматичним компонентом у французькій та українській мовах.	27
<i>Козіцька О.А.</i> Функціональний діапазон вставних одиниць у сучасних українських художніх та публіцистичних текстах.	29
<i>Замашина С.М.</i> Особливості лексичного складу англійської мови за межами сполученого королівства.	34
<i>Ярута Н.П.</i> Особливості американської документальної літератури XIX століття.	38
<i>Мороз Л.В.</i> Особистісний пошук життєвих цінностей в романі «Тріумфальна арка».	41
<i>Мороз Л.В.</i> Роман-сповідь "Чорний обеліск": особистісне осмислення історії людства і життя людини.	45
<i>Воробйова І.А.</i> Власні імена у творах Агати Крісті.	52
<i>Воробйова І.А.</i> Власні імена в англійських та українських фразеологізмах.	57
<i>Воробйова Л.М.</i> Національно-культурна семантика фразеологізмів з опорним компонентом "Серце" (на матеріалі української, російської та англійської мов).	62
<i>Зубілевич М.І., Бігунова С.А.</i> Importance of listening comprehension skills.	65
<i>Купчик Л.Є.</i> компаративний аналіз семантичного аспекту фразеологічних одиниць з компонентом «вода» (на матеріалі німецької, англійської та української мов).	71
<i>Косолапов В.І.</i> Портрети британських лексикографів: Ерік Партрідж і Майкл Ранделл.	75
<i>Цаль Т.В.</i> Лексико-семантичні трансформації англо-українського перекладу фахової лексики з економіки.	79
<i>Синевич Б.М.</i> Мистецтво як джерело національної екзистенції письменників "Празької школи".	82
<i>Франчук О.Є.</i> Debate Techniques for Exploring True Stories behind Jonathan Swift's Satire. (Part 1).	87
<i>Миколайчук А.І.</i> Південне мовлення у романній прозі У. Фолкнера.	92
<i>Самковська А.С.</i> Англomовний політичний дискурс як об'єкт лінгвістичних студій.	99
<i>Хмель В.А.</i> Міфологема тіні у романі патріка зюскінда «Парфуми».	103
<i>Турко І.-М.Б.</i> Футуризм та його витоки у світовому літературному процесі.	107
<i>Король О.Ю.</i> З історії дослідження художньої біографічної літератури.	109
<i>Олексійчук Ю.В.</i> Однослівні інтернет-протологізми в словниковому запасі сучасної англійської мови.	115
<i>Кузло Н.М.</i> Особливості перекладу термінів освітньої галузі.	121
<i>Старух О.В.</i> Поняття „Жіноча ідентичність” у світлі гінокритичних теорій.	126
<i>Джава Н.А.</i> Handlungsorientierter Fremdsprachenunterricht: Wie geht das in der Praxis? (Aus der Praxis - für die Praxis)	129
<i>Липиніна О.Л.</i> Didaktische Überlegungen zur „Hauslektüre".....	134
<i>Грипич С.Н.</i> Проблематика творів Марка Твена у контексті американської літератури доби реалізму.	138
<i>Поліщук О.С.</i> До питання про тпологию фразеологічних одиниць в англійській мові.	140
<i>Поліщук О.С.</i> Національна специфіка структурно-семантичної моделі фразеологічної одиниці (на матеріалах англійської та української літератури).	145
<i>Відомості про авторів.</i>	149

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ. ІНОЗЕМНІ МОВИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 1

Відповідальний редактор збірника Мороз Л.В.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Ніколайчук Г.І.

Технічний редактор Котяз О.

Комп'ютерна верстка Кречмаровський В.Л.

Підписано до друку 25.12.2009 р.

Формат 60х84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.

Ум. друк. арк. 25,02. Обл. вид. арк. 29,1. Замовлення № 85/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31

Рівненський державний гуманітарний університет

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі

Рівненського державного гуманітарного університету

33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

А – 43 **Актуальні проблеми сучасної філології. Іноземні мови: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 1.— Рівне: РДГУ, 2010. — 152 с.**

ISBN 966 — 7281 — 10 — 01.

Збірник наукових праць містить статті з теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

УДК: 81'243

ББК 81.2